

N:o 88.

Af herr **Fredholm, J. H. G.**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag angående hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande m. m.*

På de gamla ståndsriksdagarnes tid betraktade man sockret som ett synnerligen lämpligt föremål för tullbeskattning. Sockret tillverkades då ej till någon nämnvärd myckenhet inom landet, i följd hvaraf sockertullarne nära nog i sin helhet kommo statsverket till godo, och då man tillika på den tiden ansåg sockret vara en öfverflödsartikel, tvekade man ej att åsätta sockret en mycket hög tull. År 1868, då nu gällande tullsatser å socker trädde i kraft, infördes 18,821 ton socker, deraf omkring 23 % raffinad, samt 2,117 ton sirup, och belöpte sig tullinkomsten för denna införsel till 4,951,688 kronor, eller fördelad på rikets folkmängd till 1,19 kr. pr hufvud.

Under den tid, som sedan dess förflutit, hafva förenämnda förhållanden undergått en fullständig omgestaltning. Den utveckling råsockerindustrien inom landet tagit, har numera nått den höjdpunkt, att densamma under normala förhållanden kan fylla landets hela behof af socker, och tillika har sockret blifvit en nödvändighetsvara, hvilken såsom närings- och konserveringsämne i våra dagars hushållning intager en plats, som förr i tiden var saltet ensamt förbehållet.

Genom dessa omgestaltningar hafva sockertullarne förlorat sin ursprungliga egenskap af finanstull och i stället blifvit en skyddstull. Men obekymrad om denna sockertullarnes så väsentligt förändrade natur har Riksdagen allt sedan 1868 bibehållit dem oförändrade med undantag för åren 1873—78, då de sänktes till samma belopp, hvarmed de utgingo 1858—67, eller för råsocker till 18 öre per kilogram. De nu för socker gällande tullsatser, hvilka då de åsattes icke utgjorde mer än 45 % af varuvärdet, utgå nu i följd af ständigt fallande pris å socker med 120 % af dettas varuvärde.

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 17 Häft. (N:o 88). 1

Verkan af att man bibehåller tullen å socker vid oförändradt belopp har med hänsyn till priset å socker, sålunda blifvit alldeles densamma, som om man under de förgångna trettio åren skulle hafva höjt tullen $2\frac{2}{3}$ gånger i förhållande till varans värde.

Olägenheterna af uraktlåtenheten att icke ändra sockertullarne i jembredd med ändrade förhållanden hafva också under hela det nya representationsskicket icke varit förbisedda. Redan vid dettas början, då socker i nämnvärd utsträckning började tillverkas inom landet, uppmärksammade man vådan af att bereda denna tillverkning ett allt för högt tullskydd. Men af hänsyn till den inkomst, statsverket hemtade af sockerskatten, ville man ej göra någon ändring i sockertullen, så länge införseln af socker vida öfversteg den inhemska tillverkningen deraf. På det att emellertid sockerbruken ej af denna anledning skulle kunna göra sig en oskäligen vinst på statskassans bekostnad, ville man dock af dem uttaga en accis, motsvarande den höjning i sockerpriset, som tullen möjliggjorde. I anslutning till dessa den tidens förhållanden motsvarande principer, väckte herr S. A. Hedlund vid såväl 1867 som 1868 års riksdag förslag om införande af sockeraccis, men oaktadt bevillningsutskottet det ena som det andra året med anledning af motionen tillstyrkte skrifvelse till Kongl. Maj:t om utredning i frågan, blef utskottets hemställan begge gångerna af Andra Kammaren afslagen. Först vid 1869 års riksdag, då bevillningsutskottet (i betänkande n:o 15) framlade ett positivt förslag till beskattning af inom riket tillverkad vitbetssocker, beslöt Riksdagen införandet af en sådan beskattning, att taga sin början 1 juli 1873 på så sätt, att från nämnda dag skulle skatten utgå med $\frac{1}{5}$ af sockertullen under tre år och sedermera för hvarje treårsperiod höjas med ytterligare $\frac{1}{5}$, intill dess skatten utgick med $\frac{4}{5}$ af tullens belopp.

Detta Riksdagens beslut blef genom kungörelse af den 15 oktober 1869 allmänheten delgifvet, och samtidigt beordrade Kongl. Maj:t kommerskollegium att verkställa utredning om sättet, på hvilket skatten framdeles skulle uttagas. För detta ändamål sändes adjunkten Joh. Lang till utlandet för att studera der rådande beskattningsmetoder, och vidare gafs i uppdrag åt en komité af tre personer att uppsätta förslag till erforderliga reglementariska föreskrifter. Den 28 september 1872 afgaf denna komité sitt betänkande, och det deri framlagda förslaget lades till grund för Kongl. Maj:ts proposition i ämnet till 1873 års Riksdag, hvilken bestämde utbytesprocenten af socker i förhållande till vigten af betorna till $6\frac{1}{4}$ för råa, och till $31\frac{1}{4}$ för torkade betor. Härefter utfärdades den 30 maj 1873 förordning och ordningsstadga för

hvitbetssockerfabrikerna i riket, och den 2 juni 1876 utfärdades kungörelse om den skatteförhöjning till $\frac{2}{5}$ af tullsatsen å socker, som skulle inträda den 1 juli samma år.

Härmed afstannade för en tid fullföljandet af Riksdagens 1869 fattade beslut. Vid 1879 års riksdag väcktes nemligen motion om, att tillverkningsavgiften skulle afskaffas, och ehuruval denna motion icke blef bifallen, medförde den dock den påföljd, att Riksdagen beslöt, att tillverkningsavgiften skulle intill den 1 juli 1882 utgå med förutvarande belopp, eller $\frac{2}{5}$ af tullen, och vid 1882 års riksdag bestämdes ytterligare, att avgiften fortfarande skulle med nämnda belopp utgå. Vid 1886 års riksdag väcktes motion om tillverkningsavgiftens afskaffande, vid 1889 års riksdag om dess höjande och vid 1890 års riksdag återigen om avgiftens afskaffande, men alla dessa motioner blefvo afslagna.

Först vid 1891 års riksdag, då motion om tillverkningsavgiftens höjande ånyo väcktes, beslöt Riksdagen ej blott att höja denna afgift med 25 procent, eller till tullens halfva belopp, utan äfven att hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t vid framläggande af proposition angående den tullsats å socker, hvartill tullkomiténs betänkande kunde gifva anledning (tullkomitén hade nemligen föreslagit att nedsätta råsockertullen till 18 öre eller till samma belopp, med hvilket den utgick 1873—78), jemväl ville göra framställning om ändring i hvitbetssockeraccisen såväl i fråga om dess storlek som i afseende å sjelfva beskattningssystemet. Om den beslutade höjningen af beskattningen utfärdades kungörelse den 22 maj 1891.

Med anledning af Riksdagens skrifvelse tillsatte Kongl. Maj:t den 6 augusti 1891 en komité, som afgaf sitt betänkande 7 april 1892, hvilket låg till grund för Kongl. Maj:t proposition (n:o 2) till 1893 års Riksdag. Med anledning af denna proposition beslöt Riksdagen, att accisen skulle utgå med tullens halfva belopp, och att utbytet af socker skulle antagas af betornas vikt utgöra 7.5 procent till den 1 september 1897, 8.25 procent till samma dag 1895 och derefter 9 procent med undantag för nyanlagda fabriker, för hvilka det beräknade utbytet sattes 2 procent lägre under de första tre åren och 1 procent lägre för påföljande två år, hvarjemte för gotlandsfabriker tillika bestämdes ännu 1 procent lägre utbytesprocent för motsvarande tider. I öfverensstämmelse med detta Riksdagens beslut utfärdades den 19 maj 1893 ny och med få ändringar ännu gällande förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

Det vore helt naturligt, om man nu trodde, att i och med utfärdandet af nämnda förordning den angelägenhet, som utgjorde dess föremål, hade blifvit ordnad för en längre tid, eller åtminstone för de närmaste åren. Men detta blef icke händelsen, ty redan nästa år erhöi man under pågående riks-

dag officiel underrättelse om, att man på grund af den vid årets början kontraherade betodlingsarealen hade att under årets lopp motse odling af en dubbelt så stor för sockerproduktion afsedd quantitet betor som föregående år. Tydligt är att efter afverkning af denna betquantitet ökningen af det inom landet tillverkade sockret skulle medföra en motsvarande minskning i sockerinförseln, och man beräknade, att minskningen i tullinkomst på socker skulle så mycket öfverstiga ökningen af accisen, att statsverket i det hela skulle förlora halfannan eller två millioner kronor i inkomst (bevillningsutskottets betänkande n:o 21). I verkligheten ökades sockerproduktionen inom landet under afverkningsåret 1894—95 med 29,723 ton råsocker, eller från 43,167 ton föregående år till 72,890 ton, och minskningen i införsel af råsocker år 1895 belöpte sig till 14,057 ton, eller nedgick från föregående år införda 17,097 ton till 3,040 ton. Motsvarande minskning i sockertullarna uppgick till 4,094,455 kronor och ökning af sockeraccisen till 2,567,153, hvadan statsverkets förlust blef 1,527,302 kronor. Utan tvifvel skulle statsverkets förlust blifvit ännu större, om icke sockerkonsumtionen från 1894 till 1895 stigit med något mer än 1 kilogram per individ, på grund förnämligast deraf att sockret samtidigt föll i pris med 7,5 öre per kilogram. Med anledning af de ändrade förhållanden i tillverkning och införsel af socker, som med året 1894 inträdde, beslöt samma års Riksdag anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande huruvida och i hvad mån ändring i gällande bestämmelser angående beskattningen af hvitbetssockertillverkningen samt ändring i dermed sammanhängande förhållanden erfordrades i och för vederbörligt tillvaratagande af statsverkets finansiella intressen.

Svaret på denna Riksdagens skrivelse af den 11 maj 1894 delgafs 1896 års Riksdag i en kongl. proposition n:o 38, aflemnad den 17 mars, i hvilken proposition föreslogs att utbytesprocenten skulle höjas för de gamla fabrikerna till 10 procent intill 1 september 1898 och derefter till 10 $\frac{1}{2}$ procent, samt för de yngre i förhållande dertill efter i förordningen af 19 maj 1893 angifna grunder. I det denna proposition åtföljande statsrådsprotokollet omförmäles bland annat, att förbrukningen af socker utgjort

år 1882	34,600 ton
» 1885	40,100 »
» 1888	43,900 »
» 1891	52,600 »
» 1892	56,600 »
» 1893	58,900 »
» 1894	71,000 »
» 1895	75,200 »

allt beräknadt såsom raffineradt socker, hvarvid råsocker evalverats till raffinad efter 90 procents rendement.

Statsverkets inkomst af socker och sirup hade varit

	Tullinkomst.	Tillverkningsafgift.	Summa.
år 1882.....	10,252,000	111,000	10,363,000
» 1885.....	10,860,000	334,000	11,194,000
» 1888.....	10,767,000	544,000	11,311,000
» 1891.....	9,242,000	1,847,000	11,089,000
» 1892.....	9,055,000	2,260,000	11,315,000
» 1893.....	8,334,000	2,719,000	11,553,000
» 1894.....	6,628,000	4,723,000	11,351,000
» 1895.....	2,391,000	7,139,000	9,530,000

Med anledning af denna kongl. proposition — hvilken utvisade att, ehuru sockerkonsumtionen under tio år 1885—95 nära fördubblats, hade likväl statsverkets inkomst af sockerbeskattningen hela tiden med undantag för året 1895, då den sjönk med ungefär 2 millioner kronor, varit ungefär densamma eller omkring 11 millioner kronor — befarade jag, att sockerintressena skulle hos oss likasom förut i Tyskland och Frankrike föra landet in på den väg, som i dessa länder med hänsyn till sockerlagstiftningen blifvit beträdd. Till förekommande af de allmänt erkända olägenheter, som sockerlagstiftningen i förenämnda länder för dem medfört, föranleddes jag att den 7 april i Andra Kammaren väcka motion (n:o 235) med anhållan, att Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag behagade framlägga förslag till hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och i samband dermed till sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de bereda hvitbetssockertillverkningen ett tillräckligt men väl afpassadt tullskydd. I denna motion lemnade jag en historik öfver hvitbetssockertillverkningens utveckling inom landet, anförde de olägenheter, som sockerpremieringen i utlandet medfört för de länder, som medgåfvo sockerpremier, och de olägenheter med afseende på statsverkets inkomster och fördyrandet af en så betydande konsumtionsartikel som socker, hvilka accisen och illa afvägda sockertullar för staten och befolkningen medförde, samt påvisade de fördelar, som i många hänseenden skulle blifva en följd af sockeraccisens afskaffande och sockertullarnes sänkande till rimliga belopp. I det betänkande (n:o 25), som bevillningsutskottet afgaf öfver den dit hänvisade kongl. propositionen och min motion, tillstyrkte utskottet den kongl. propositionen med den ändring, att utbytesprocentens höjning till 10¹/₂ skulle inträda redan 1 sept. 1896, men afstyrkte min motion, förnämligast på det skäl, att densamma afsåg en alltför genomgripande förändring. I en till utskottets betänkande fogad, af fyra utskottets ledamöter understödd reservation framhöll

jag, att utskottet icke bort hafva alldeles underlåtit att i sitt betänkande framhålla, hurusom en höjning af utbytesprocenten utöfver den af utskottet föreslagna kunde i en snar framtid blifva af omständigheterna påkallad, på grund af betornas ständigt stigande sockerhalt, äfvensom att den stora ökning i tillverkningen af socker under året 1896, hvarom man då egde kännedom, kunde få den påföljd, att allt det tillverkade sockret icke skulle kunna inom landet afsättas, i följd hvaraf med icke ringa grad af säkerhet kunde antagas, att anspråk på restitution af skatten vid utförsel i den närmaste framtiden skulle framställas. Mot utskottets afstyrkande af min motion hade jag med hänsyn till sakens nyhet deremot icke något synnerligt att invända. Då frågan förekom till afgörande i Andra Kammaren framställde jag på fleras anmodan och med anslutning till min motion och reservation ett modifieradt yrkande om att hos Konungen anhålla om utredning icke blott af de vilkor, hvarpå vid utförsel af socker restitution af hvitbetssockertillverkningsafgiften må beviljas, utan ock om de förutsättningar och vilkor, på hvilka hvitbetssockertillverkningsafgiften skulle kunna helt och hållet afskaffas, och anslöto sig vid voteringen om afslag på min motion 87 af kammarens ledamöter till förbemälda af mig under diskussionen framställda yrkande. Hvad utskottet med anledning af den kongl. propositionen hemställt blef emellertid af begge kamrarne godkänt.

Då vid nyåret 1897 visade sig, att redan då hade af 1896 års betskörd tillverkats mera socker än under någon föregående kampanj, oaktadt af denna skörd endast något mer än två tredjedelar då blifvit afverkad, var det uppenbart, att en öfverproduktion af socker skulle inträda, och i öfvertygelse derom upptog herr Fjällbäck år 1897 i Andra Kammaren den motion (n:o 94) som jag vid förra årets riksdag hade väckt. Med åberopande af sin förra året lemnade motivering afstyrkte bevillningsutskottet (betänkande n:o 11) äfven denna gång den väckta motionen och tillrådde sockerfabrikanterna att såsom botemedel mot öfverproduktionen minska tillverkningen, eller, hvilket är detsamma, inskränka betodlingen. I en till betänkandet fogad reservation, — hvari särskildt framhölls att då under tiden 1885—95 priset å socker sjunkit med 23 procent och konsumtionen under samma tid fördubblats, oaktadt folk-mängden derunder endast ökats med 5 procent, så hade man anledning antaga att, om accisen borttoges och priset på socker derigenom kunde sänkas med ytterligare 27 procent, skulle detta otvifvelaktigt medföra en högst betydligt ökad konsumtion — upptog herr Callander det i motionen gjorda yrkandet, hvilket likväl blef af begge kamrarne afslaget.

Vid 1898 års riksdag väcktes i Första Kammaren af herr Wærn motion (n:o 35) om, att hvitbetssockertillverkningsafgiften skulle från 1899 års början upphöra, och att samtidigt dermed tullen å råsocker skulle sänkas

till 11.75 öre per kilogram och å raffinad till 16.5 öre per kilogram och i Andra Kammaren af herrar Göthberg och Anderson i Hasselbol motion (n:o 17) om nedsättning af tullen å råsocker med ungefär 30 procent, eller till 16 öre pr kilogram, och i samband dermed nedsättning i accisen och i tullen å raffineradt socker i förhållande till nedsättningen i råsockertullen.

I den af herr Wærn väckta motionen redogjorde han för en den 11 mars 1897 till Kongl. Maj:t af sockerfabrikanter ingifven skrift, i hvilken de, på grund deraf att konsumtionen af socker inom landet icke kunde upptaga produktionen af dylik vara och att i följd deraf sockerindustrien hotades med faran af en allvarsam och nära öfverhängande kris, anhöllo, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition om medgifvande af skatte-restitution vid utförsel af inhemskt socker.

Efter vederbörandes hörande förklarade Kongl. Maj:t vid ärendets föredragning den 10 december 1897, att den af sökandena gjorda framställningen icke föranledde till någon åtgärd. Vidare framhölls i nämnda motion hvilken stor nationalekonomisk betydelse billigt socker hade för en hel del industrigrenar, som sysselsatte sig med tillverkning af sockerfabrikat, hvarjemte påpekades några af de olägenheter sockeraccisen medförde. I det öfver de väckta motionerna afgifna betänkande (n:o 12), som bevillningsutskottet afgaf, hemstälde utskottet, att hvarken den ena eller andra motionen måtte af Riksdagen bifallas. Skälen för utskottets afslagsyrkande voro förnämligast, att utskottet ansåg det tvifvelaktigt, om sockrets billiggörande skulle kunna framkalla en industri för tillverkning af sådana alster, hvori socker ingår som en hufvudsaklig beståndsdel, och att afskaffandet af tillverkningsafgiften skulle medföra stora förändringar i vårt beskattningsväsende. I en till utskottets betänkande fogad reservation upptog jag utförligt till bemötande utskottets knapphändiga skäl för afslag och framstälde i den samma yrkande, som i min till 1896 års Riksdag afgifna motion med tillägg, att förslaget om hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och sockertullarnes sänkning skulle grunda sig på föregående utredning. Vid ärendets föredragning i kamrarna bifölls utskottets hemställan i Första Kammaren utan votering, samt i Andra Kammaren efter votering med 131 nej mot 81 ja, som afgåfvos till förmån för det yrkande, som jag i min reservation framställt.

Äfven under år 1898 hänvände sig sockerfabrikanterna till regeringen för att komma i åtnjutande af skatterestitution vid utförsel af socker, men erhöillo lika litet då som året förut något understöd för sin begäran. Vid 1899 års riksdag förnyade herr Wærn i motion (n:o 29) sitt förra året gjorda yrkande om accisens upphörande och sockertullarnes minskande med den ändring, att tiden, då detta skulle ske, sattes till 1 oktober 1900 och den föreslagna tullen å raffineradt socker höjdes till 18.5 öre per kilogram.

I sin motion sökte herr Wærn visa, att statsverkets ställning var sådan, att ett afskaffande af hvitbetssockeraccisen mycket väl skulle kunna gå för sig utan att för den skull behöfva ersätta denna skatt med någon annan. För att gifva stöd åt en sådan uppfattning hade han fogat till sin motion tre bilagor, hvilka redogjorde för statsverkets dels inkomster och dels utgifter 1889—97 samt slutligen en specificerad uppgift om införseln af olika varuslag under samma tid och de tullinkomster, som denna införsel på grund af tullförhöjningar för statsverket medförde. Bevillningsutskottet afstyrkte (betänkande n:o 15) på skäl, som förut under frågans behandling blifvit många gånger vederlagda, bifall till den af herr Wærn väckta motionen. Till betänkandet fogade jag en reservation, i hvilken i korthet framhölls, hvad jag i motion n:o 235 vid 1896 års riksdag och i min reservation till bevillningutskottets betänkande n:o 12 vid 1898 års riksdag redan uttalat, nemligen den menliga verkan sockeraccisen medförde för sockerfabrikationen, betodlarne, statsverket, allmänheten och näringslivet, hvarjemte lemnades en redogörelse för hvitbetssockertillverkningens utveckling i Danmark, för att dermed ådagalägga, att då sockerindustrien derstädes kan bestå och utvecklas med ett tullskydd af endast $1\frac{1}{2}$ öre per kilogram, så kan det omöjligen vara förenadt med någon fara att här borttaga accisen och något sänka tullskyddet, hvilket nu faktiskt utgår med mer än 13 öre per kilogram. I det yrkande, hvori min reservation utmynnade och hvilket vann understöd af två utskottets ledamöter, reducerade jag mina förut gjorda yrkanden i denna fråga dertill, att anhållan nu förnämligast gick ut på att få till stånd en undersökning om huru vida den af mig påyrkade reformen skulle kunna genomföras. Vid ärendets företagning till afgörande i kamrarne förelåg endast två yrkanden: om bifall till utskottets hemställan eller till det af mig i reservationen framställda yrkande. Vid i begge kamrarne anställd omröstning bifölls utskottets hemställan i Första Kammaren med 77 röster mot 17, men afslogs i Andra Kammaren med 108 röster, som afgåfvos till förmån för min reservation, mot 98, som röstade för bifall utskottets hemställan.

Efter att nu hafva lemnat en redogörelse för den behandling sockerfrågan rönt hos regeringen och i Riksdagen till tjänst för dem, som dermed icke förut hafva gjort sig förtrogn, skall här vidare meddelas några statistiska data till belysning af den inhemska sockertillverkningens och — förbrukningens utveckling under senaste årtionde.

Under antagande att det under en tillverkningskampanj, oktober—januari, producerade sockret förbrukas under det kalenderår, då kampanjen afslutas, och att af råsocker erhålles 90 procent raffinad, så har tillgången på råsocker inom landet under 1890-talet varit i ton

	Inhemskt råsocker	I n f ö r d t		Summa råsocker
		råsocker	raffinad red. till råsocker	
1890	14,626	29,934	12,821	57,381
1891	20,632	23,640	8,966	53,238
1892	26,843	24,446	7,451	58,740
1893	29,920	25,576	5,144	60,640
1894	43,168	17,097	4,668	64,933
Medeltal	27,038	24,138	7,810	58,986
1895	72,890	3,040	1,608	77,538
1896	62,114	3,996	461	66,571
1897	105,556	653	251	106,460
1898	88,935	510	242	89,687
1899	59,316	12,320	347	71,983
Medeltal	77,762	4,104	582	82,448

Af denna sammanställning framgår, att sockertillverkningen inom landet understeg införseln af utländskt socker ända till 1893, då jemvigt mellan tillverkning och införsel inträdde. Redan året derpå började tillverkningen öfverstiga införseln och dermed fortgick så, att den senare år 1898 nära nog upphörde. Att den året 1899 betydligt ökades berodde, som bekant, på den dåliga betskörden 1898.

Under årtiondets senare hälft har den inhemska sockertillverkningen varit i årligt medeltal nära tre gånger så stor som under årtiondets förra hälft och har sockertillgången inom landet under 1890-talet ökat med omkring 45 procent oaktadt befolkningen samtidigt endast växt med omkring 4 procent. Dertill icke så litet bidragande torde hafva varit att sockret samtidigt fallit 16 procent i pris.

Om man i sockerförbrukningen inräknar äfven sirup och antager att socker ingår i sirupen med 60 procent, har införseln deraf varit i ton

	S i r u p			F ö r b r u k n i n g	
	införsel	red. till råsocker	Tillgång å råsocker	Hela	Per individ
1890.....	10,588	6,354	57,381	63,735	} 12,8 kilogram
1891.....	10,228	6,138	53,238	59,376	
1892.....	11,001	6,600	58,740	65,340	} 13,8 >
1893.....	11,775	7,068	60,640	67,708	
1894.....	12,253	7,350	64,933	72,283	14,8 >
Medeltal	11,169	6,702	58,986	65,688	13,6 kilogram

	S i r u p			F ö r b r u k n i n g	
	införsel	red. till råsocker	Tillgång å råsocker	Hela	Per individ
1895.....	13,284	7,968	77,538	85,506	} 16,2 kilogram
1896.....	13,882	8,328	66,571	74,899	
1897.....	13,995	8,400	106,460	114,860	} 19,0 „
1898.....	15,556	9,336	89,687	99,023	
1899.....	13,835	8,301	71,983	80,284	
Medeltal	14,110	8,466	82,448	90,914	18,0 kilogram

Då vid raffinering af hvitbetssocker någon för hushållsbehof användbar sirup ej kan åstadkommas, åtminstone ej ännu så länge, har landets behof af denna vara måst tagas från utlandet, till större mängd, i samma mån det inhemska råsockret utträngt det utländska ur marknaden. Förbrukningen af sirup har i medeltal för de första fem åren af 1890-talet per individ uppgått till 2,32 kilogram, motsvarande 1,4 kilogram råsocker, och för de sista fem åren till 2,81 kilogram, motsvarande 1,68 kilogram råsocker. Under året 1898, då nästan endast inhemskt socker förbrukades, utgjorde motsvarande kvantiteter 3 och 1,8 kilogram.

Befolkningens hela sockerförbrukning ökades under 1890-talet med omkring 46 procent och per individ från dess första till dess sista hälft från 13,6 kilogram till 18 kilogram i årligt medeltal. År 1868 uppgick förbrukningen per individ till endast 5 kilogram.

Statsverkets inkomst af sockerbeskattningen har i tusental kronor varit

	Tullinkomst	Accis	Summa
1890	11,901	998	12,899
1891	9,242	1,847	11,089
1892	9,058	2,260	11,318
1893	8,949	2,719	11,668
1894	6,628	4,723	11,351
Summa	45,778	12,547	58,325
1895	2,519	7,139	9,658
1896	2,599	7,726	10,325
1897	1,630	11,009	12,639
1898	1,745	6,318	8,063
1899	4,382	7,484	11,866
Summa	12,875	39,676	52,551

Af förestående öfversigt af statsverkets inkomst af sockerbeskattningen finner man, att denna inkomst var 5,77 millioner kronor mindre under 1890-talets senare än under dettas förra hälft, hvilket är så mycket mera anmärkningsvärdt, som sockerförbrukningen i sin helhet under senare hälften med 38 procent öfverstigit den under förra hälften, och någon ändring i tullsatserna å socker under tiden icke egt rum. Förklaringen dertill är att söka deri, att inkomsten af tullen och af accisen under de begge femårsperioderna bytt om plats med afseende å deras betydelse för skattebeloppets storlek. Då tullinkomsten af socker under första perioden utgjorde nära 79 procent af hela statsverkets inkomst af sockerbeskattningen, uppgick den under sista perioden till endast 24 procent deraf. Den roll, accisen i och för beskattningsinkomsten spelade under första perioden, öfvertogs af tullinkomsten i den senare, under hvilken accisen ersatte tullinkomsten under den förra, men i begge fallen var accisen mindre än den tullinkomst, som den skulle ersätta. Att inkomsten af sockerbeskattningen under sådant förhållande skulle för statsverket minskas, oaktadt sockerförbrukningen så högst betydligt ökats, beror naturligtvis derpå, att af tullen tillflöt staten hela inkomsten, men af accisen endast halfva tullbeloppet. Men icke ens detta kom staten helt till godo på grund af sättet, hvarpå det inom landet tillverkade sockret beskattades.

För att visa den förlust statsverket i sistnämnda hänseende under 1890-talet lidit hänvisas till efterföljande tabell.

	Afverkade betor i ton	Utbytesprocent		Skattefritt socker i ton	
		Verklig.	Beräknad.	Skattefri.	
1889—90	136,813	10,69	6,25	4,44	6,074
1890—91	218,228	9,45	6,25	3,20	6,983
1891—92	260,064	10,32	6,25	4,07	10,585
1892—93	277,443	10,78	6,25	4,53	12,568
1893—94	373,962	11,54	7,50	4,04	15,109
Summa	1,266,510	—	—	—	51,319
1894—95	628,480	11,60	8,25	3,35	21,055
1895—96	538,710	11,75	9,00	2,75	14,814
1896—97	890,240	11,86	10,50	1,36	12,107
1897—98	716,141	12,42	10,50	1,92	13,749
1898—99	480,931	12,33	10,50	1,83	8,800
Summa	3,254,502	—	—	—	70,552

Det visar sig häraf, att oaktadt det beräknade sockerutbytet af betorna under 1890-talet höjts med ej mindre än 4,25 procent, eller från 6,25 till

10,50, har likväl på grund af betornas stigande sockerhalt statsverkets förlust på sockeraccisen, år efter annat upprepats i följd deraf att den beräknade utbytesprocenten hvarje år understigit den verkliga, någon gång med till och med 4,53 procent. I medeltal för de senaste tio åren har denna skillnad i utbytesprocent uppgått till öfver 3 procent och i följd deraf har det socker, som under 1890-talet undandragits beskattning, uppgått till ej mindre än 121,844 ton, för hvilken tillverkningskvantitet skatt rätteligen skulle hafva utgått med 14,316 millioner kronor eller i årligt medeltal med 1,432 million kronor. Denna statsverkets årliga förlust har derjemte under 1890-talet tilltagit från att under första femårsperioden hafva varit i medeltal 1,206 million kronor till 1,657 million kronor i medeltal under den sista.

År 1897—98 tillverkades vid 19 sockerbruk 88,935 ton råsocker, som antagligen förbrukades 1898 jemte det socker, som under detta år infördes, eller tillsammans 89,687 ton. Antager man att priset å detta socker vid försäljningen öfverstigit det å verldsmarknaden gällande med tullens hela belopp eller 235 kronor per ton, så hade befolkningen för sitt behof af socker fått betala ett öfverpris af 21,07 millioner kronor, hvartill bör läggas tullen 1,56 million kronor för införda 15,556 ton sirup. Sockerskatten beräknad på detta sätt utgick sålunda 1898 i sin helhet med tillsammans 22,64 millioner kronor, eller fördelad på befolkningen med 4,47 kronor per individ. Af denna skatt kunde dock staten icke tillgodogöra sig mer än 45 procent eller 8,498,000 kronor i sockeraccis och 1,745,000 kronor i införseltull, tillsammans 10,24 millioner kronor. Återstoden 12,4 millioner kronor fick befolkningen betala till sockerbruken dels i lagstadgad tullskydd med 10,45 millioner kronor, dels med 1,95 million kronor för den vinst sockerbruken förskaffade sig, därför att mer än 15 procent af hela sockertillverkningen icke beskattades, eftersom den verkliga utbytesprocenten öfversteg den beräknade med 1,92 procent. Hade statsverket ej drabbats af sistnämnda skatteförlust, så skulle af det öfverpris på socker, som befolkningen fick betala, eller 22,64 millioner kronor, statsverket i skatt hafva erhållit 12,2 millioner kronor och sockerbruken i tullskydd bekommit 10,44 millioner kronor i stället för nu erhållna 12,40 millioner kronor. Det lagliga tullskyddet, som varit och är afsedt att utgöra hälften af råsockertullen, eller 11,75 öre per kilogram, utgick på grund af att en för låg utbytesprocent låg till grund för beskattningen i verkligheten med 13,8 öre per kilogram år 1897—98 och med 13,7 öre år 1898—99.

Under förutsättning att året 1897—98 sockeraccisen varit afskaffad och att sockertullarne 1898 tillika varit nedsatta till hälften af de nu gällande, eller snarare måhända till 16 öre för raffinad, 11 öre för råsocker och till 5 öre för sirup, allt per kilogram, hvarigenom priset på raffinad kunnat nedsättas från 54,67 till 42,5 öre per kilogram och för råsocker från 45 till 32,5 öre

per kilogram, hvilka pris ungefär motsvara dem som i Danmark äro gällande, men äro betydligt högre än prisen i England, der raffinad kostar 24 à 25 öre per kilogram — så skulle landets befolkning för sitt sockerbehof år 1898 fått betala ett öfverpris allenast af 10,65 millioner kronor, i stället för ofvan angifna 22,64 millioner kronor. Af dessa 10,65 millioner kronor skulle hafva kommit sockerbruken till godo ett tullskydd, beräknadt efter 11 öre pr kilogram, eller 50 procent af det på världsmarknaden gällande råsockerpriset, af 9,78 millioner kronor, eller mer än en half million kronor för hvar och ett af de 19 sockerbruken. Visserligen hade under sådana förhållanden statsverket i sockerskatt icke erhållit mer än 869 tusen kronor och sålunda, om man så vill, gått förlustig en inkomst af 9,37 millioner kronor, men i stället hade befolkningen för sitt sockerbehof fått betala 11,99 millioner kronor mindre och derigenom vunnit en 27 procent större förmåga att med annanskatt ersätta denna statsverkets förlorade inkomst. För den enskildes hushållning hade verkan blifvit den, att i medeltal hvarje individ af befolkningen gjort en besparing på sitt inköp af socker af 2,37 kronor, hvilken besparing på en familj af fem personer gjort 11,85 kronor om året.

Nu har visserligen bevillningsutskottet, utan att därför anföra några bevis, gång på gång förklarat, att statsverket icke kan tåla vid en sådan minskning i sina inkomster, som den, hvilken skulle blifva en följd af att sockeraccisen afskaffades och att sockertullarne i förhållande dertill sänktes. Men gör man detta påstående till föremål för närmare granskning, skall man deremot finna, att statsverket mycket väl kan afstå från denna inkomst utan fara att för den skull icke få sina utgifter betäckta.

Från år 1880 till och med 1899 hafva statsregleringarne hvarje år lemnat öfverskott med undantag för åren 1887, 1891 och 1892. Förstnämnda år var bristen 4,75 millioner kronor, samt hvar och ett af de begge sistnämnda omkring 650 tusen. Under 1880-talet utgjorde statsöfverskottet sammanlagdt 51,88 millioner kronor, eller i årligt medeltal 5,188 millioner kronor, och under 1890-talet 112,72 millioner kronor eller i årligt medeltal 11,27 millioner kronor, således mer än dubbelt så stort som under föregående årtionde. De stora statsöfverskottens tid infaller likväl under den senaste femårsperioden. De voro nemligen:

år 1895.....	14,229,117 kronor.
» 1896.....	12,106,010 »
» 1897.....	21,129,227 »
» 1898.....	24,339,996 »
» 1899.....	26,399,000 »
	<hr/>
	98,203,350 kronor.

Af öfverskotten på 1890-talet, tillsammans 112,72 millioner kronor, härflöto icke mindre än 77 procent från de belopp, hvarmed inkomsterna å tull, bränvin och sockeraccis i verkligheten öfverstego de i riksstaten beräknade. Under 1890-talet hade nemligen i statskassan influtit

för tull.....	430,5	millioner kronor
» bränvin	164,7	» »
» hvitbetssocker.....	52,2	» »
<hr/>		
	tillsammans	647,4 millioner kronor

men i riksstaten voro dessa inkomster beräknade

för tull till	370,5	millioner kronor
» bränvin	143,0	» »
» hvitbetssocker.....	46,5	» »
<hr/>		
	tillsammans	560 millioner kronor,

hvadan på dessa poster uppstod ett öfverskott af sammanlagdt 87,4 millioner kronor, eller i årligt medeltal 8,74 millioner kronor. Läggas härtill inkomsten af bevillningen för fast egendom och inkomst tillika med den under åren 1893—96 utgående tilläggsbevillningen, i riksstaten beräknade till 59,14 millioner kronor, men i verkligheten utgående med 67,07 millioner kronor, så uppkom endast på denna inkomsttitel under 1890-talet ett sammanlagdt öfverskott af 7,93 millioner kronor, som tillsammans med förenämnda öfverskott 87,4 millioner kronor gör 95,33 millioner kronor. Tager man särskildt i betraktande de sista fem åren 1895—99, så utgjorde öfverskotten på dessa års statsregleringar tillsammans 98,2 millioner kronor, eller i årligt medeltal 19,64 millioner kronor, af hvilka tull, bränvin och hvitbetssockeraccisen lemnade 69,3 millioner kronor och bevillningen af fast egendom och inkomst 4,43 millioner kronor, eller tillsammans 73,73 millioner kronor, motsvarande 75 procent af hela öfverskottet och utgörande i årligt medeltal 14,75 millioner kronor.

Under åren 1895—99 har sockeraccisen i medeltal uppgått till 7,91 millioner kronor om året och sockertullarne till 2,57 millioner kronor. Om nu under nämnde femårsperiod sockeraccisen varit afskaffad och sockertullarne sänkta till hälften mot hvad de varit och äro, så är det sant att staten derigenom årligen skulle hafva gått miste om en inkomst af 9,22 millioner kronor. Men på det sätt bevillningsutskottet under nämnda tid utfört de beräkningar öfver af bevillningarne påräkneliga inkomster, som det åligger utskottet att hvarje år uppgöra, visar det sig nu, att statsverket oafsedt förutnämnda mistade inkomst i alla fall skulle under femårsperioden 1895—99 hafva haft att

påräkna ett årligt öfverskott af mer än 5,5 millioner kronor. Det torde vid sådant förhållande svårligen kunna försvaras att vidare påstå, att en sådan reform som den, hvilken afses med sockeraccisens borttagande, icke låter sig göra af hänsyn dertill att statsverket icke skulle få inkomster nog för att dermed betäcka sina utgifter, och dermed är ock undanröjd den viktigaste invändning, som bevillningsutskottet anført mot reformens genomförande.

Beträffande de fördelar, som för befolkningen, sockerindustrien, betodlingen och näringslivet vore att af en sådan reform påräkna, tillåter jag mig hänvisa till motionerna n:o 235 vid 1896 års riksdag i Andra Kammaren, n:o 35 vid 1898 års riksdag och n:o 29 vid 1899 års riksdag, begge i Första Kammaren, samt till reservationerna vid bevillningsutskottsbetänkandena n:o 25 vid 1896 års riksdag, n:o 11 vid 1897 års riksdag, n:o 12 vid 1898 års riksdag och n:o 15 vid 1899 års riksdag.

Med anledning af hvad som sålunda blifvit här ofvan anfördt tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag framlägga förslag till hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och i samband dermed till sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de bereda hvitbetssockertillverkningen ett tillräckligt men väl afpassadt tullskydd.

Stockholm den 27 januari 1900.

J. H. G. Fredholm.